

SMALL BUSINESS ZONES – AN ENTREPRENEURIAL DEVELOPMENT PROGRAM OF TOP-PRIORITY

MALE POSLOVNE ZONE – PRIORITETNI RAZVOJNI PODUZETNIČKI PROGRAM

KUTNJAK, Goran & ZORIC, Dario

Abstract: Stimulating small and medium entrepreneurship in Croatia, including counties, cities and municipalities is achieved through various programs, among which, the program of stimulating the development of small business zones is of top-priority. The program started in Primorsko-goranska County, which has been subsidizing its entrepreneurs for years. It includes 21 small business zones and is thus the leading county in this field. The research indicates a need for eliminating weaknesses and flaws occurring at individual implementation phases, in order to enable present and potential small business zones to meet economic tasks and achieve entrepreneurial objectives in short time.

Key words: entrepreneurship, development programs, county, small business zones

Sažetak: Poticanje razvoja malog i srednjeg poduzetništva u Hrvatskoj, županijama, gradovima i općinama manifestira se kroz mnoge programe, od kojih je program razvoja malih poslovnih zona sigurno prioritetan. Izvorno program potiče iz Primorsko-goranske županije, čiji poduzetnici apsolutnu podršku tijekom provedbe godinama dobivaju od te institucije. Realizacijom u provedbi programa ista obuhvaća 21 malu poslovnu zonu i nesporno je vodeća županija. Provedeno istraživanje potvrđuje da daljnja realizacija zahtjeva anuliranje određenih slabosti i nedostataka u pojedinim fazama provedbe, kako bi se sve dosadašnje, ali i potencijalne male poslovne zone u što kraćem vremenu osposobile za gospodarske zadaće i ostvarenja poduzetničkih ambicija.

Ključne riječi: poduzetništvo, razvojni programi, županija, male poslovne zone

Authors' data: Goran Kutnjak, doc. dr. sc., Ekonomski fakultet u Rijeci, Rijeka, goran.kutnjak@efri.hr; Dario Zorić, student, Ekonomski fakultet u Rijeci, Rijeka, dzoric@efri.hr

1. Uvod

Globalno svjetsko okruženje i internacionalizacija poslovanja aktualizirali su pitanje konkurentnosti, kojima se, ukoliko žele usmjeravati svoj razvoj, moraju podrediti i regije i lokalne zajednice te njihovi poslovni sustavi. Pitanje je kako zaustaviti zaostajanje manje razvijenih sredina, kako uključiti regionalne i lokalne potencijale u nacionalne razvojne strategije te kako omogućiti lokalnim snagama da tome pridonese. Suvremeno shvaćen cilj regionalne politike je stvaranje uvjeta za aktiviranje vlastitih razvojnih potencijala regije i na toj osnovi ublažavanje nesklada u ekonomskom i socijalnom pogledu (Šverko, 1995). Isto tako, pojedina istraživanja ukazuju da strategija hrvatskog gospodarstva mora sadržavati i međuregionalnu razinu i to na način da integrira regionalni aspekt naše razvojne strategije (Zdunić, 2000). Da bi se utjecaj globalizacije neutralizirao regionalne i lokalne sredine moraju artikulirati svoje potrebe putem razvojnih programa, budući se bit „promjena“ u regionalnome pristupu odnosi na: a) nužnost osamostaljivanja regije kao samostalne razvojne teritorijalne jedinice, b) novu podjelu funkcija države i regije u regionalnom razvoju i c) afirmaciju gradova i općina u regionalnom razvoju (Šimunović, 2005). Nadasve, današnje suvremeno poduzetništvo predstavlja „rezultantu“ intenzivnih promjena u ekonomiji, tehnologiji, politici u svekolikom okruženju. Društvo je prvo okruženje s kojim poduzetnici moraju uskladiti interese pa je nužno da interesi države, ali i drugih institucionalnih razina i poduzetnika konvergiraju. Stoga je za ostvarenje poduzetničkih ciljeva neophodna procedura dobivanja niza suglasnosti države, kako bi se odobrilo ulaganje kapitala na traženome mjestu i u danim uvjetima te ulaganje uskladiti s zakonima društava – države (Ruža, et al., 2002). Dinamika i karakter tih promjena različito se manifestiraju na kvalitetu društvenog života, ali i na aplikaciju „vrijednosti“ tih promjena u poduzetništvu. Obzirom da je poduzetništvo veoma kompleksna kategorija u kojoj su integrirane svekolike funkcije usmjerene pronalaženju čimbenika procesa poslovanja isto se može tretirati kao poslovna, ali i razvojna aktivnost (Deželjin, et al., 1999), a suvremeno poduzetništvo mora biti orijentirano prema razvojnim programima kao generatorima poduzetničke inicijative.

2. Male poslovne zone u Hrvatskoj – kao „entitet“ poslovnih zona

Pojam „poslovnih zona“ primarno se vezuje za pojam „prostora“ kao ključnog čimbenika budućeg gospodarskog razvoja pojedine institucionalne razine – bilo države, županija ili gradova i općina. U njihovu se ograničenom prostoru, odvija konkretna gospodarska aktivnost koja najčešće predodređuje karakter poslovne zone (obrtnička zona, industrijska zona, tehnološka zona, poduzetničko obrtnička zona i dr.). Iste se poslovne zone, obzirom na veličinu i namjenu, mogu rasporediti u: a) specijalizirane b) industrijske i c) poduzetničko obrtničke zone (Filipić, 2003). Predmet ovog rada su upravo „poduzetničko obrtničke zone“, u koje spadaju područja s koncentracijom malih i srednjih poduzeća i poduzetnika, koje se najčešće nazivaju „male poslovne zone“. Mala poslovna zona nije klasična industrijska zona s djelatnostima koje većina ne želi u blizini naselja, već je tako urbanistički i arhitektonski oblikovana da se izgledom i djelatnostima uklapa u svako područje.

Lokalna zajednica definira gospodarske aktivnosti koje se u maloj poslovnoj zoni mogu odvijati te, eventualno, nekim djelatnostima daje prioritet. Gradovi i općine najčešće stimuliraju poduzetnike smanjenjem doprinosa i drugih obveza, kao i drugim stimulativnim mjerama. Iz navedenog je razvidno da na poslovanje poslovnih subjekata (u ovom slučaju, unutar malih poslovnih zona), na njihove poslovne strategije i strategijsko ponašanje utječu gospodarski sustav i gospodarska politika koji su pod utjecajem društvenog sustava i političkog ustroja države i društva (Tipurić, 1999). Interes države, županija, gradova i općina u izgradnji malih poslovnih zona je: 1) prvenstveno razvojni u jačanju poduzetništva na svom području, 2) u rješavanje prostornih problema sadašnjih i potencijalnih poduzetnika te 3) davanju poticaja budućim poduzetnicima, 4) te, kao takva, mala poslovna zona postaje središte poduzetništva i 5) centar razmjene ideja i poslovne suradnje među poduzetnicima 6) s krajnjim ciljem ostvarenja ekonomskih i društvenih interesa. Ukoliko se, u tom kontekstu, sagleda rastući značaj regionalnih (kod nas županijskih) i lokalnih ekonomija, onda on proizlazi kao posljedica porasta poduzetničkih inicijativa u malim i srednjim poslovnim subjektima, a njihova socijalizacija ima utemeljenje, između ostalog, u regionalnoj politici (Karaman Aksentijević & Denona Bogović, 2001). Prednosti poticanja razvoja malih poslovnih zona za same poduzetnike sadržane su u sljedećim motivima: a) brža i jeftinija dostupnost prostora ili zemljišta, b) brže ishodenje dokumentacije za građenje, c) mogućnost daljnjeg gospodarskog i prostornog razvoja poduzeća, d) jeftinije poslovanje, e) korištenje zajedničke infrastrukture i određenih poslovnih prostora, f) povećane mogućnosti uspostavljanja novih poslovnih kontakata i zajednička promocija djelatnosti u zoni, g) odobravanje kredita poslovnih banaka u suradnji s županijama, općinama i gradova - za kupnju ili izgradnju prostora. Međutim, pri „oblikovanju“ malih poslovnih zona treba također voditi pozornosti da sam projekt izgradnje poslovne zone mora: 1) donositi odgovarajuću korist lokalnoj zajednici, 2) te da ista mora biti suglasna i da podržava projekt, 3) koji ne smije biti sporan s aspekta ekologije.

3. Primorsko-goranska županija –nositelj programa „malih poslovnih zona“

U cilju razvoja poduzetništva Primorsko-goranska županija je već 1995. g. inicirala program malih poslovnih zona kao jedan od prioritetnih razvojnih programa poduzetništva. Tadašnje nadležno Ministarstvo prepoznalo je značaj ovog programa te je isti uvrstio u programske smjernice razvoja 2001. godine. Danas je navedeni program integriran u smjernice razvoja gotovo svih županija, gradova, općina i pojedinih ministarstva. U Županiji se program realizira u 21 gradu i općini. Dosezi ovog programa ne bi polučili ovakve razmjere da nije bilo ukupnog napora Županije kao institucije, s jedne strane, kao i države i lokalnih zajednica, s druge, odnosno treće strane. Do konca 2006. g. gradovi i općine su uložile cca. 30.000.000 kn, Ministarstva 13.504.000 kn, a Primorsko – goranska županija 5.925.300 kn (6.722.300 kn do konca 2007. g.). Bespovratna sredstva županijskog proračuna koristila su se kao inicijalna sredstva i dodjeljivana su za: a) izradu projektnih dokumentacija za objekte zajedničke infrastrukture u zoni i b) izgradnju zajedničke komunalne infrastrukture u zoni, a distribucija istih vezala se na: 1) stanje prostorno –

planske dokumentacije i infrastrukture u zoni, 2) dosadašnja ulaganja i planiranje ulaganja u zoni, 3) olakšice i povoljnosti za poduzetnike iz domene gradova i općina, 4) sadašnji broj poduzetnika i broj zaposlenih u zoni, 5) iskazani interes poduzetnika za poslovne prostore u zoni i 6) mogućnosti otvaranja novih radnih mjesta.

4. Ključna pitanja daljnjeg razvoja malih poslovnih zona

Primorsko-goranska županija je vodeća po broju poslovnih zona, no, postavlja se pitanje njihove strukture. U odnosu na ukupan broj malih poslovnih zona, koje se mogu podijeliti na: a) poduzetničke zone u funkciji; b) poduzetničke zone u pripremi; c) poduzetničke zone predviđene planom, njihov je karakter poslovanja definiran unutar zadanih prostornih „limesa“. Već danas se osjeća nedostatak većih prostornih cjelina koje bi mogle zadovoljiti potrebe investitora glede gradnje većih proizvodnih pogona. Prema istraživanju Regionalne razvojne agencije „Porin“ iz Rijeke i nadležnog Upravnog odjela Primorsko goranske županije iz 2007. g. evidentno je da za planirane prostore u poslovnim zonama ima raspoloživo: do 5 ha - 14 lokacija; od 5-10 ha – 7 lokacija; od 10-20 ha – 11 lokacija; više od 20 ha – 7 lokacija i jedna lokacija od 500 ha, što potvrđuje da je prostor postao limitirajući čimbenik razvoja u Županiji. Prema dosadašnjim iskustvima veći investitori imaju potrebe iznad 40 ha. Svaka od navedenih grupa ima svoje specifične problema, a opći je dojam da je brzina razvoja malih poslovnih zona još skromna iz razloga: a) neusklađenosti i nekoordiniranosti planova razvoja poslovnih zona s planovima ostalih institucija; b) nerealnog planiranja potrebnog vremena za realizaciju projekata; c) nedovoljnih financijskih sredstava; d) kadrovske neekipiranosti e) prostorno planske dokumentacije; f) pitanja zemljišta za nove i proširenje postojećih poduzetničkih zona i g) problematike upravljanja zonama. Pojedini autori ukazuju, pak, da financijska podrška nije dala očekivane rezultate iz razloga neprihvatljivih uvjeta kreditiranja, prevelikih vlastitih uloga u odnosu na iznose kredita i drugih razloga (Deželjin, 2001) te da neutraliziranje trenutnih, registriranih slabosti, kao i budući uspjeh poduzetništva mora biti rezultat interaktivnog djelovanja formalnih i neformalnih institucija i uklanjanja ili smanjivanja svih institucionalnih ograničenja koja se pojavljuju na putu njihova razvoja (Vehovec, 2002), što naglašava daljnju potrebu fokusiranja značaja institucionalnog okruženja i njihovih programa razvoja poduzetništva.

5. Zaključak

Program malih poslovnih zona prioritetni je razvojni program na širem području Hrvatske, a posebno se afirmirao u Primorsko goranskoj županiji i to zaslugom gradova, općina i države, ali i Županije kao institucije. Ista je bila inicijator programa, koji je godinama kasnije prihvaćen na širem području Republike Hrvatske sa svih institucionalnih razina. Danas je Županija bitan partner u provedbi istog, te je u suradnji s gradovima i općinama, s jedne strane, kao i državom, s druge strane, uspjela s različitim stupnjevima provedbe programa realizirati 21 malu poslovnu zonu. Svekoliki interes interesno-utjecajnih skupina potvrđuje se i činjenicom da se je

u pojedinim sredinama Županije krenulo s realizacijom druge ili treće male poslovne zone. Tendencija je da se s navedenim programom nastavi u svim lokalnim samoupravama i to iz razloga što se provedbom ovog programa bitnije utjecalo na smanjenje nezaposlenosti, povećanje broja novih poslovnih subjekata, smanjenje demografske erozije u pojedinim sredinama, drugačiju demografsku strukturu Županije, aktiviranje zapostavljenih proizvodnim djelatnosti, poticanje izvozne orijentacije, integriranje poduzetnika oko lakšeg rješavanja „jedinstvene“ problematike u zoni, ekološku osviještenost – općenito usmjeravanje razvoja. Nadasve, upravo aktiviranjem malih poslovnih zona i poslova koji se u istima obavljaju gradovi i općine, županije i država počeli su prihodovati značajna novčana sredstva (od poreza, doprinosa i sl.), što potvrđuje „tezu“ o svrsishodnosti ulaganja institucionalnog okruženja. Međutim, kako je prostor, kao bitno obilježje malih poslovnih zona, veoma limitiran, kao i obzirom na neke uočene slabosti u provedbi programa i heterogenost čimbenika „utjecaja“, istima bi trebalo posvetiti više pozornosti te poduzeti kategoričnije mjere glede njihova neutraliziranja, kako bi ovaj program razvoja malog i srednjeg poduzetništva na području Županije doživio potpunu satisfakciju svih čimbenika razvoja i njegovih participanata.

6. Literatura

- Deželjin, J. (1999). *Poduzetnički menadžment*, Alineja & Hita – Consulting, M.E.P. Consult, Sveučilište u Rijeci, Zagreb, ISBN 953-180-074-X
- Deželjin, J. & Deželjin, J. (2001). Razvoj malih i srednjih poduzeća u funkciji restrukturiranja gospodarstva i novog zapošljavanja u Hrvatskoj, *Zbornik radova Ekonomskog fakulteta u Rijeci*, Vol. 22., No. 1., str. 169.- 192., ISSN 1331-8004
- Filipčić, B. (1999). Poslovne zone, U: *Poduzetništvo za 21 stoljeće*, Glas, M., Kraljeta, V., Pšeničny, V. (ur.), str. 275.-283., Ministarstvo gospodarstva, Zagreb, ISBN 953-96311-6-5
- Karaman Aksentijević, N. & Denona Bogović, N. (2001). Utjecaj malog gospodarstva i obiteljskog poduzetništva na smanjenje nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj, *Zbornik radova Ekonomskog fakulteta u Rijeci*, Vol. 22, No. 1., str. 153.-168., ISSN 1331-8004
- Ruža, F. (2002). *Ekonomika poduzeća*, TIVA, Varaždin, ISBN 953-6775-45-X
- Šimunović, I. (2005). *Planiranje ili pravo na budućnost*, Marjan tisak, Split, 953-214-287-8
- Šverko, M. (1995). *Upravljanje regionalnim razvojem*, Ekonomski fakultet u Rijeci & Glosa, Rijeka, ISBN 953-6148-07-2
- Tipurić, D. (1999). Konkurentna sposobnost poduzeća, U: *Konkurentna sposobnost poduzeća*, Tipurić, D. (ur.), , str. 1-38. , Zagreb, ISBN 953-97944-0-4
- Vehovec, M. (2002). Evolucijsko-institucionalan pristup razvoju poduzetništva, U: *Poduzetništvo, institucije, sociokulturni kapital*, Čengić, D, Vehovec, M. (ur.), .str. 15.-36., Institut društvenih djelatnosti „Ivo Pilar“ , Zagreb, ISBN 953-6666-25-1
- Zdunić, S. (2000). Regionalni aspekt oporavka i daljnjeg razvitka hrvatskog gospodarstva, *Ekonomski pregled*, Vol. 51., str., No. 11-12., str. 1155.-1175., ISSN 0424-7558